

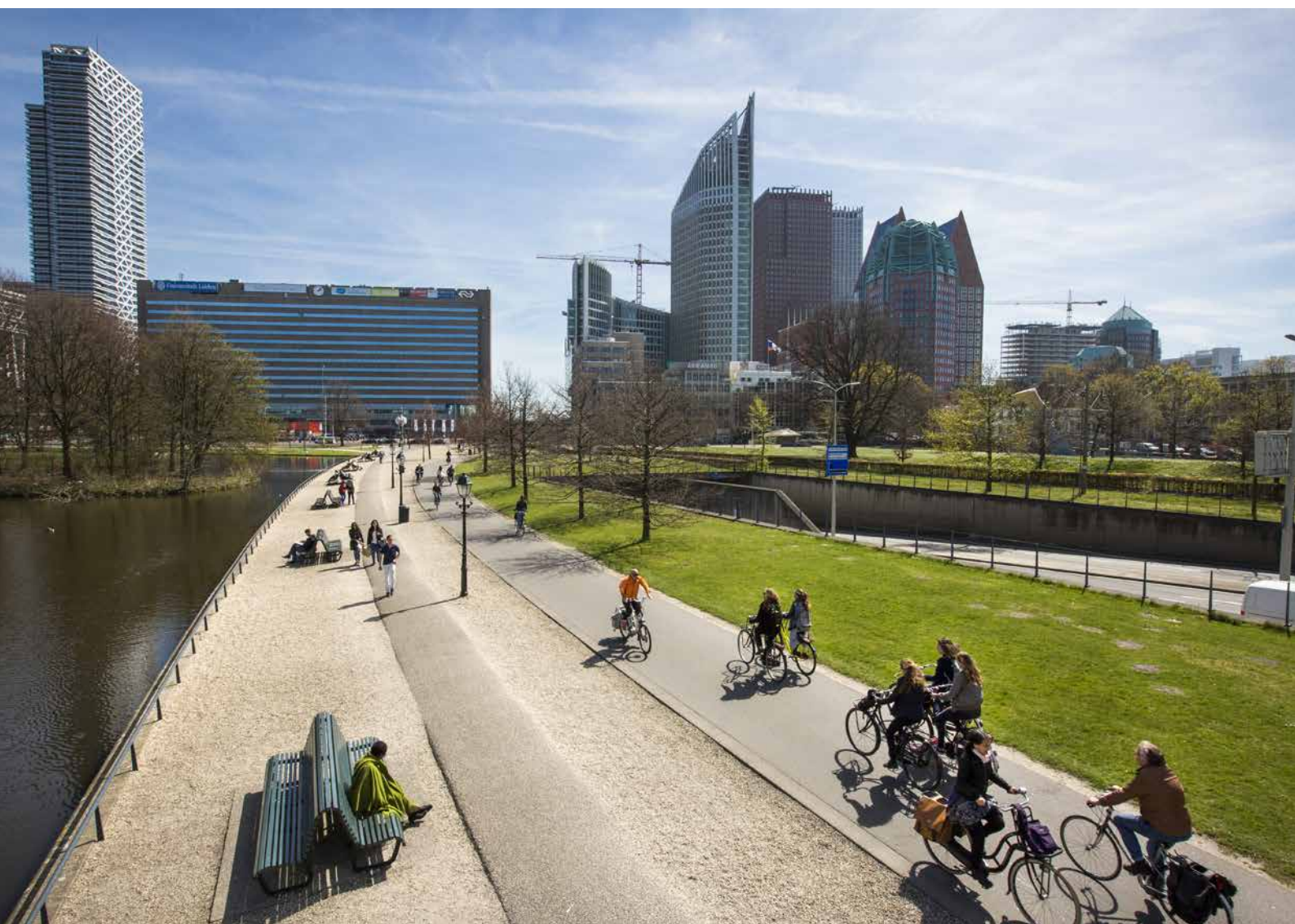

Overlegorgaan
Infrastructuur en Milieu

“

Adviesrapport

Duurzaam IenM, Expeditie en Battle

Inhoudsopgave

1 Ten geleide van de voorzitter	3
2 Inleiding	4
3 De adviezen	5
3.1 Kies duidelijke doelen	5
3.2 Laat je bottom-up inspireren	5
3.3 Gebruik je kracht als inkoper	5
3.4 Doe het niet alleen, betrek andere departementen en andere partijen	6
3.5 Doe het voor heel Nederland	6
3.6 Zorg voor een herkenbaar handelsmerk, een duidelijk visitekaartje	6
3.7 Veranker duurzaamheid op een praktische manier in de bedrijfsvoering	6
4 De Battle of Concepts	7
4.1 Inleiding	7
4.2 Impressie van de battle of concepts	7
4.3 Wat is een koploper?	8
4.4 Samenvattingen van de ingediende ideeën	8
Bijlage 1: Gastheren, sprekers en deelnemende organisaties aan Expeditie en OIM-bijeenkomst	12

1 Ten geleide van de voorzitter

Meestal krijgt het OIM ontwerp-beleid voorgelegd waarin de overheid maatschappelijke doeleinden formuleert, waarin van tal van actoren inzet wordt gevraagd. In deze adviesaanvraag gaat het om de bijdrage die het departement zelf hoopt te leveren aan een duurzame samenleving. Het is goed dat deze vraag gesteld wordt. Ministeries zijn belangrijke maatschappelijke spelers, ze kunnen een voorbeeldrol vervullen, anderen stimuleren de gekozen invalshoeken ook serieus te nemen. Het OIM heeft het belang van de adviesaanvraag onderstreept door er echt werk van te maken, met een expeditie langs organisaties, die ook hebben gekozen zelf een voortrekker te willen zijn. En met een afrondende sessie, waarin een aantal deelnemers in het OIM in een open verkenning gezamenlijk heeft geanalyseerd hoe en onder welke randvoorwaarden zo'n actieve rol van het ministerie zelf een succes zou kunnen worden. Dat afrondende overleg vond plaats in het nieuwe gebouw van het ministerie aan de Rijnstraat, waarin wezenlijk duurzaamheidsdoelstellingen gerealiseerd zijn. Dat was in zichzelf een stimulerend voorbeeld van het type dynamiek dat de aanpak "Duurzaam IenM" beoogt: wie minder CO₂-uitstoot propageert, moet zelf ook laten zien dat het kan. Dat geldt evenzeer voor materialen, die hergebruikt worden of op andere wijze bijdragen aan een circulaire economie; 'practice what you preach!' En dat doet IenM alleen al met het nieuwe gebouw. Uit onze verkenning blijkt dat daarmee het verhaal niet af is, maar het is wel een stimulerend begin!

Een belangrijk element in het inzicht dat door de expeditie is verworven en tijdens de afrondende sessie in verdiept gaat over het pleidooi de inzet van "Duurzaam IenM" vooral niet te beperken tot de eigen bedrijfsvoering in engere zin, hoe belangrijk die ook is. Maar als opdrachtgever en klant heeft zo'n grote organisatie als IenM, daaronder Rijkswaterstaat nadrukkelijk begrepen, een grote maatschappelijke impact. Wie zaken doet met IenM moet als vanzelfsprekend een bijdrage leveren aan een duurzame samenleving. Wie als departement zo'n invloed wil uitoefenen buiten de deur heeft daarmee de eigen medewerkers op alle niveaus hard nodig. Vandaar dat het advies nadrukkelijk stil staat bij de uitdaging te komen tot 12.000 ambassadeurs voor de gekozen uitgangspunten.

Ons overleg heeft ook laten zien dat zo'n grote organisatie als belangrijke klant van rijksbrede voorzieningen ook stimulerend kan werken op andere departementen en de gezamenlijke aanpak binnen het Rijk. Daartoe zou IenM, ook als zij zelf niet bouwt maar huurt van rijksleveranciers, duurzame eisen aan de onderkomen moeten stellen. Door voorloper te zijn, daar waar men zelf vragende partij is, worden collega's in andere delen van de overheid gesteund hetzelfde te doen. De bondgenootschappen tussen gelijkgezinden werden in het overleg als een belangrijk instrument gezien.

Tenslotte: onder de banier "Duurzaam IenM" kan veel worden ondergebracht. Maar het OIM benadrukt dat het van groot belang is de focus scherp te houden; kies voor de kortere termijn een beperkt aantal haalbare doelen, zodat het project niet blijft hangen in loofwaardige, maar niet concreet bereikbare abstracties.

Parallel aan de expeditie heeft OIM ook een prijsvraag, een zogeheten 'battle-of-concepts' georganiseerd voor studenten en Young professionals. Hier zitten veel concrete ideeën tussen, die zo een bijdrage kunnen leveren aan de haalbare doelen.

Ik ben de deelnemers aan de expeditie, het overleg én de battle erkentelijk voor hun enthousiaste inbreng.

Jacques Wallage
Voorzitter OIM

2 Inleiding

Het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM) heeft duurzaamheid hoog op de agenda staan. IenM is op dit moment bezig met het ontwikkelen van een ambitie voor de organisatie op het gebied van duurzaamheid. Het programma Duurzaam IenM staat aan de lat voor het ontwikkelen van een visie, ambitie en actieplan.

Het is niet de bedoeling om het wiel opnieuw uit te vinden. Een belangrijk onderdeel is daarom het leren van bestaande koplopers op het gebied van duurzaamheid; er zijn immers veel organisaties die ervaring opgedaan hebben op dit gebied, waar IenM van kan leren.

Om samen met andere organisaties te leren en aanwezige kennis en ervaring op te halen in de buitenwereld heeft het Overlegorgaan Infrastructuur en Milieu (OIM) de volgende activiteiten georganiseerd:

- Een expeditie bestaande uit drie bedrijfsbezoeken naar koplopers in duurzaamheid:
 1. naar MVO Nederland, I-did, Dienst Justitiële Inrichtingen en Ecor (13 april);
 2. Heijmans (in Nat. Militair Museum), PGGM, Philips Lighting, Primum (20 april);
 3. Schiphol, Eneco, Jedlix, Gemeente Rotterdam en Meerlanden (25 april);
- Een prijsvraag via www.battleofconcepts.nl om duurzame ideeën op te halen, vooral onder studenten en Young professionals (indienen kon tot en met 7 mei jl.);
- Een OIM-overleg onder leiding van Jacques Wallage, om de opgedane ervaringen en lessen te integreren (10 mei).

We zijn de gastheren, sprekers én de deelnemers aan de Expeditie (zie Bijlage 1) erkentelijk voor hun betrokkenheid en enthousiasme. De adviezen in paragraaf 3 zijn het resultaat van de expeditie en het OIM-overleg.

Ook de inzenders van de Battle willen we bedanken. Een samenvatting van de inzendingen van de Battle staat vermeld in paragraaf 4. De winnaars worden tijdens een prijsuitreiking, waarbij ook de top van het departement aanwezig is, bekendgemaakt.

In het kort, het advies van de expeditie in 7 thema's:

1. Kies duidelijke doelen, op de langere termijn (de 'stip op de horizon'), en vertaal deze naar concrete doelen op de kortere termijn (3-4 jaar);
2. Laat je 'bottom up' inspireren door 12.000 potentiële ambassadeurs;
3. Gebruik je kracht als inkoper;
4. Doe het niet alleen, betrek andere departementen en andere partijen;
5. Doe het niet alleen voor IenM, maar ook voor het hele Rijk, en voor heel Nederland. IenM is wel hét ministerie van Milieu!
6. Zorg voor een herkenbaar handelsmerk, een duidelijk visitekaartje;
7. Veranker duurzaamheid op een praktische manier in de bedrijfsvoering

3 De adviezen

Hieronder volgt per thema een toegelicht advies.

3.1 Kies duidelijke doelen

Zorg dat je een **helder doel** voor ogen hebt, waar wil je heen, welke impact wil je op termijn gerealiseerd hebben? Wees helder in wat je wil bereiken op de lange termijn. Vertaal deze doelen tegelijkertijd in realiseerbare doelen op de korte termijn (3 à 4 jaar).

Beperk je duurzaamheidsdoelen niet alleen tot je bedrijfsvoering en je inkoop, maar verduurzaam juist de core business van IenM: het werken aan Bereikbaarheid, Veiligheid en Leefbaarheid, zorg dat duurzaamheid hierbij een basisuitgangspunt wordt in plaats van duurzaamheid als doel op zichzelf. Wees je er ook van bewust dat hierbij randvoorwaarden nodig zijn, waaronder financiering. Maar durf tegelijkertijd financiering geen al te grote plaats te geven, want dan loop je het risico dat stappen uit financieringsoogpunt niet mogelijk of wenselijk lijken te zijn. En dit is jammer, want duurzaamheid hoeft niet per se duurder te zijn, soms levert het geld op. Maar dit kun je vaak niet van tevoren berekenen.

Betrek in de duurzaamheidsdoelstellingen ook het belang van innovatie. Juist bij een enorme opgave als verduurzaming kan innovatie een versnelling brengen.

3.2 Laat je bottom-up inspireren

Laat je 'bottom-up' inspireren door de aanwezige 12.000 'ambassadeurs', Bevraag medewerkers op duurzaamheid, op ideeën en op inspiratie en stel je open voor hetgeen naar boven komt. Begin eventueel met een beperktere groep, geef het tijd. Maar benut in ieder geval het potentieel dat binnen IenM aanwezig is om de concrete duurzaamheidsdoelstellingen zowel in de core business als in de interne bedrijfsvoering vorm te geven. Om deze inspiratie aan te boren zijn de concrete korte termijn doelstellingen van belang, evenals inspirerend leiderschap. Een aansprekend

voorbeeld hierbij is de organisatie, waarin op alle niveaus gevraagd werd wat het duurzaamheidsdoel zou moeten zijn, en hoe dat bereikt zou kunnen worden. Dit werkte goed: het zorgde voor betrokkenheid en draagvlak en de medewerkers gaven aan trots te zijn om bij deze organisatie te werken. Zorg ervoor dat de 12.000 ambassadeurs trots zijn om bij een duurzaam IenM te werken, en er enthousiast over kunnen en willen vertellen. Een andere mooie aanpak was van een bedrijf waar het denken over duurzaamheid begon met één projectteam, waarvan de deelnemers (mede) aangetrokken werden door een bijdrage van een circulair werkende beroemde architect Thomas Rau. Bij het einde van het project ging dit team uiteen, het bedrijf in, en zo werd de duurzaamheidskennis en -houding verder verspreid.

3.3 Gebruik je kracht als inkoper

Leg in je aanbesteding/uitvraag een uitdagende vraag neer, waarbij je helder bent over je wensen omtrent duurzaamheid. Durf het daarna dan los te laten, dat wil zeggen: timmer de vraag niet te veel dicht, maar geef juist ruimte. Hiermee boor je de creativiteit van de leveranciers / inschrijvers aan en gebruik je hun innovatiekracht. Twee goede voorbeelden van deze openheid, die tijdens het OIM genoemd werden: "Leverancier, wij denken aan zoiets, maar misschien kunnen jullie een beter voorstel doen?" en de slogan van een ander bedrijf: "Inkopen met impact". Stap af van het 'U vraagt, wij draaien' uitgangspunt, maar laat inkoop juist een betekenisvolle dialoog worden.

Een bijzonder aandachtspunt hierbij is de wet- en regelgeving, onder andere over de gelijke kansen voor verschillende inschrijvers, het level playing field. Dit lijkt een tegenstrijdigheid te zijn die spanning oplevert, maar er zijn ook genoeg voorbeelden waarin dit goed opgelost wordt. Dit vraagt wel een nieuwe aanpak en creativiteit van de opdrachtgever. Om kleinere bedrijven een kans te geven, zou de opdrachtgever een samenwerking met jonge start-ups, waar juist vaak de innovatiekracht zit, in de uitvraag kunnen opnemen.

3.4 Doe het niet alleen, betrek andere departementen en andere partijen

Betrek in het verduurzamen van je core business en van je bedrijfsvoering ook andere departementen. Daar zitten de nodige 'bondgenoten', die aan hetzelfde werken. Accepteer dat je niet alleen de wijsheid in pacht hebt. Deel je informatie, deel de goed werkende voorbeelden, ga samen op expeditie. Vind in deze samenwerking de accelererende punten. Maak hierbij ook gebruik van de ideeën uit de Battle (zie paragraaf 4)

Maak daarnaast ook gebruik van andere partijen, bijvoorbeeld van de organisaties en personen die mee geweest zijn op deze expeditie. Blijf deze ook gebruiken, die bereidheid is er ook.

Agendeer en bespreek met de passende collega-ministeries de financiële, fiscale en andere randvoorwaarden die duurzaamheid kunnen bevorderen, en stimuleer aanpassingen.

3.5 Doe het voor heel Nederland

Doe het voor IenM, maar ook verder, voor het Rijk, en heel Nederland. Neem als ministerie van Milieu je verantwoordelijkheid en ben je bewust van je maatschappelijke plicht om goed te zorgen voor Nederland. Draag deze zorg ook uit en verbreed hem, maar wees wel precies, focus op die punten waar je het meeste effect hebt. Hierbij kan het idee van zogenaamde 'kristallisatiepunten' behulpzaam zijn: partijen die veel impact hebben en waar omheen duurzaamheid kan groeien. Denk bijvoorbeeld aan de diverse categoriemanagers, die rijksbreed de inkoop verzorgen. Vanuit de rol van ministerie van Milieu: Pak ook de rol om richting te geven en te sturen. De markt kan het niet alleen, de sturende rol is nodig en moet vanuit de overheid komen.

3.6 Zorg voor een herkenbaar handelsmerk, een duidelijk visitekaartje

Zorg voor een herkenbaar handelsmerk, waarmee je breder uitdraagt wat je doet. Ga uit van je doelen, gebruik de inspiratie en creativiteit van je 12.000 ambassadeurs en bepaal samen je visitekaartje, waaruit het enthousiasme en de betrokkenheid van IenM voor duurzaamheid blijkt. Enkele suggesties:

- Bedrijfsauto's van IenM rijden elektrisch op groene stroom, met zero emissie, en IenM zorgt voor de benodigde voorzieningen hiervoor bij haar panden.
- IenM zorgt ervoor dat alles wat ze laat bouwen of zelf bouwt (van gebouwen tot wegen en kunstwerken) zo duurzaam mogelijk is. Binnen het Rijk kan dit een 'launching customer'-effect hebben op de Rijksgebouwendienst.
- IenM zet in op een duurzame mobiliteit van haar 12.000 ambassadeurs.

3.7 Veranker duurzaamheid op een praktische manier in de bedrijfsvoering

Doe ook 'gewoon' de praktische stappen die in een **duurzame bedrijfsvoering** horen. Vanuit de Battle zijn hier veel ideeën voor ingediend. Deze varieerden van planningstools om reizen efficiënt te organiseren tot windmolentjes op straatlantaarns. Houd hierbij de focus scherp, en richt je op praktische en haalbare doelen, die aansluiten bij het herkenbare handelsmerk.

4 De Battle of Concepts

4.1 Inleiding

IenM heeft, in samenwerking met www.battleofconcepts.nl een prijsvraag uitgeschreven om duurzame ideeën op te halen, vooral onder studenten en Young professionals. In een korte beschrijving werden de plannen van IenM toegelicht, en de drie thema's Klimaat en Energie, Circulair en Interne verankering kort toegelicht. De deelnemers werden gevraagd om in een paar A4'tjes hun ideeën te schetsen; die konden (digitaal) ingediend worden tot en met 7 mei jl.). Alle deelnemers krijgen bericht en een korte reactie op hun ingediende idee. Er was in totaal € 5.000 prijzengeld beschikbaar voor de vijf beste ideeën, € 1.500 voor de winnaar. De jury zal nog voor de zomer de winnaars bekend maken en de prijzen op een feestelijke manier uitreiken.

4.2 Impressie van de battle of concepts

Algemeen: In totaal zijn er 45 ideeën ingediend. Er zaten veel goede ideeën bij, van breed visionair tot heel praktisch. Sommige zijn kant en klaar, anderen vereisen nog wel nadere uitwerking. Een aantal worden door IenM al gedaan: Zo is, bijvoorbeeld, IenM gecertificeerd voor de CO₂ prestatieladder, en worden dienstfietsen en koffiedrab al gerecycled. Een aantal van de ideeën zijn ook in de Expeditie genoemd, zoals het besef (en bijbehorende acties) dat IenM in feite 12.000 ambassadeurs voor Duurzaamheid in dienst heeft!

Aantal ingediende ideeën, naar thema van IenM:

TOTAAL	45 ideeën
Klimaat en Energie	25 ideeën
Circulair	14 ideeën
Interne verankering	14 ideeën
Overig	3 (landbouw, plastic uit grachten, sociale diversiteit)

(Een aantal ideeën zijn toebedeeld aan meerder categorieën.)

Onderverdeling en voorbeelden bij het thema Klimaat en Energie:

Acties op kantoorlocaties	: verlichting (met zonnemellemen, of glasvezels!), accu's van laptops gebruiken als opslag, ...
Werkverkeer besparen	: plannen, video,
Infra verbeteren	: straatverlichting, windmolens aan lantaarnpalen, fietspaden,
Biomassa, eigen energie	: snoei- en bermgras gebruiken

Onderverdeling en voorbeelden bij Circulair:

Inkoop Circulair	: in uitvraag duurzaamheid/ circulair noemen
Hergebruik	: bermgras, oude inventaris e.d. "van praatpaal naar laadpaal", 3d-printen met eigen plastic afval, spullen 'doorgeven'
Meten is weten	: Grondstoffenpaspoort, energielabel,
Van inkoop naar lease	: pay per lux, etc, DBFM

Onderverdeling en voorbeelden bij Verankering/ bewustwording:

Monitoring	: inzicht geven
Bottom up!	: IenM heeft 12.000 ambassadeurs,
Leiderschap!!	: inspirerend voorbeeld (lesgevende premier)
Doe het zelf	: op werk, en ook thuis

4.3 Wat is een koploper?

Veel van de indieners hebben ten behoeve van hun idee een korte omgevingsanalyse gedaan, waarbij ze soms ook aangaven wat voor hen de betekenis van het woord “koploper” is. Hieronder een aantal citaten:

Wat is een koploper?

- koploperschap gaat gepaard met het samenbrengen en samenwerken van verschillende partijen en initiatieven.
- Koplopers benaderen duurzaamheid circulair.
- Een van de pijlers is het aangaan van samenwerking met bijvoorbeeld NGO's om kennis en best practices te delen. Hierdoor ontstaat er een wisselwerking waarbij beide partijen profiteren.
- Ook medewerkers bewust maken, o.a. door duurzaamheid onderdeel te maken van de persoonlijke ontwikkeling en training van medewerkers.
- Durf, (ook als relatief kleinschalig bedrijf) te investeren in de toekomst en dit elke dag te verbeteren. Duurzaamheid en CO₂-besparing gaat goed samen met geld besparen en slim omgaan met energie loont, zowel op milieu- als economisch gebied. Zet het niet alleen op de website, straal het in alles uit.
- Kijk naar duurzaamheid in de totale keten.
- Het is Kopenhagen gelukt haar inwoners meer te laten fietsen. Nederland probeerde het met meer asfalt en efficiëntere in- en uitvoegstroken. Dit helpt maar tijdelijk.
- Gebruik de denkkraft en actiebereidheid van mensen om verbeteringen door te voeren.
- Het begint bij de werknemers.
- Koplopers inspireren medewerkers, klanten of omgeving inspireren op juist gebruik van duurzame energie en duurzaam gedrag.
- Koplopers zetten een trend in beweging die, met de juiste visie, kan leiden tot een totaal nieuwe economische oriëntatie richting van een “post-scarcity society”.
- Relevantie: Maak bestaande duurzame technologieën tastbaar en relevant voor consumenten.
- Schaalvergroting: Implementeer als eerste innovatie op een grotere schaal.
- Testen: Maak prototypes, test eerst op kleine schaal, en leer van wat er misgaat.
- Rolmodel: Inspireer andere bedrijven/consumenten met spraakmakende voorbeelden
- Nieuwe verdienmodellen: Sta open voor nieuwe verdienmodellen die passen bij duurzame producten.
- Verantwoordelijkheid: Samen verantwoordelijk: deel bijvoorbeeld de energierekening met werknemers.
- Samenwerken: Werk samen met andere duurzame ondernemingen en versterk elkaar.

4.4 Samenvattingen van de ingediende ideeën

From natural waste to inspiring furniture

Over het belang van het verbinden van verschillende initiatieven en green deals. Samenbrengen en samenwerking van verschillende partijen en initiatieven en het gebruiken van concrete voorbeelden. Concept is daarnaast gericht op hergebruik van grondstoffen voor het ontwikkelen van meubilair.

De energie-efficiency van IenM

Advies aan het ministerie over hoe de bestaande Europese energie-efficiency (EED) richtlijn zo goed mogelijk en zo duurzaam mogelijk gedaan kan worden.

12.000 ambassadeurs van de circulaire economie

Heropvoeden van bevolking en bewustwording creëren over het feit dat een circulaire economie noodzakelijk is. Inzet van gamification om mensen meer te leren over het scheiden van afval, te beginnen bij eigen IenM-medewerkers. Medewerkers van IenM zijn een rolmodel voor hun directe omgeving, zodat deze op hun beurt ook hun omgeving kunnen leren het afval beter te leren sorteren.

3-d printables

Ter plaatse hergebruik van plastic met behulp van filament en 3d printers. Van het plastic afval kunnen namelijk nuttige producten voor het IenM-kantoor ontwikkeld worden, denk aan paperclips, roerstaafjes, bestek, koffiebekers, etc.

Screenlight

Screenlight is een product wat zich richt op een slimmere manier van het verlichten van gebouwen, niet meer via lampen in het plafond, maar via een nieuw lamellen-systeem voor de ramen. Overdag wordt zonne-energie opgeslagen en als het donker wordt kan men diezelfde lamel gebruiken als lamp.

Illuminate

Toepassing van glasvezelleidingen om zonlicht op een goedkope en makkelijke manier te brengen op donkere plekken in een gebouw.

Pay per lux

Kantoorpanden van IenM voorzien van licht middels het Pay per Lux model. De gedachte daarachter is het in Nederland stimuleren van een omslag van het afnemen van producten naar het afnemen van diensten, waarbij producenten gevraagd wordt om zo min mogelijk producten te produceren voor een zo lang mogelijke levensduur.

Energie van wifi

De in het concept genoemde startup gebruikt wifi als energiebron voor klimaatsensoren. Op deze manier wordt er gebruik gemaakt van een verborgen, onbenutte energiebron. Ook batterijen hoeven niet vervangen te worden. Indiener raadt IenM aan om de ontwikkelingen op het gebied van internet of things (IoT) in de gaten te houden voor nog meer van dit soort slimme besparingen.

Energievermindering

Stimuleer en promoot het bouwen van zelfvoorzienende woningen en gebouwen.

Team fast

Ontwikkelt een mierenzuur naar energiesysteem wat in veel verschillende sectoren kan worden ingezet. Voordelen van mierenzuur zijn: dat huidige infrastructuur voor tanken makkelijk kan worden aangepast, het niet op hoge druk hoeft worden opgeslagen en voordelen op het gebied van veiligheid en energieverlies. Well to wheel efficiency van het systeem ligt hoger dan die van waterstof (21%) namelijk tussen de 30 en 35%.

Give a bike

Concept wat zich bezighoudt met het duurzaam recycleren van (ongebruikte) fietsen, doel is zoveel mogelijk mensen in ontwikkelingslanden voorzien van fietsen en daaromheen lokaal ondernemerschap stimuleren.

Ambitielandschap 2030

Het concept beschrijft het ambitielandschap als een online, toekomstig platform wat op een interactieve en kleurrijke manier de ambitie van IenM laat zien. Meer zichtbaar maken dat IenM zich inzet op duurzaamheid, luidt het advies. Uit de enquête van deelnemer blijkt dat de respondenten geen duidelijk beeld krijgen op basis van de website over wat het ministerie doet op het gebied van duurzaamheid. Met een online platform biedt IenM op die manier ruimte aan bezoekers van de site om zich in te zetten als koploper. Men kan via de site investeren in projecten en samen helpen deze te voltooien om zo een duurzamer land te creëren.

Als je altijd blijft doen wat je altijd deed, zal je altijd krijgen wat je altijd kreeg

Over een sociaal, duurzaam en circulair vragenblad bij elke uitvraag. Meer doen met de panden, diensten van en aan IenM. Indiener van het concept noemt dat er gebruik kan worden gemaakt van de gratis dienst Ecochain.

Duurzame kantoorlocaties

Richt je niet alleen op de duurzaamheid van een kantoorpand, maar ook op de duurzaamheid van de kantoorlocatie. Deelnemer pleit er voor dat IenM per pand inzichtelijk

maakt wat met haar gebruik en gebruikers de bereikbaarheidskwaliteit is en wat het duurzame bespaarpotentieel is. Bovendien wordt er voor gepleit om voor alle kantoorlocaties van IenM een berekening hiervan uit te voeren.

Van laagwaardige biomassa reststromen naar duurzame energie

Door middel van de zogenoemde techniek torrefactie, kan materiaal dat eerst niet geschikt was om te gebruiken nu wel worden gebruikt. Laagwaardige biomassa, zoals vaste mest, bermgras, riet, etc. kunnen hierdoor omgezet worden in een duurzame brandstof.

Plaatsafhankelijk werken

Een plan voor een op maat gemaakte IenM tool die werknemers helpt om duurzame afspraken te maken. Medewerkers krijgen in de tool bijv. een instructie van de meest duurzame afspreeklocatie op basis van de ingevulde gegevens van de afspraak (deelnemers, overlegtijd, etc.), de tool biedt inzicht in besparingen aan gebruikers en inzicht in duurzame alternatieven van een fysieke bijeenkomst zoals digitaal vergaderen of samenwerken.

Coffeemaxing

Over de noodzaak om koffiedrab op te vangen in speciale zakken, op bijv. stations en tankstations, zodat deze drab weer benut kan worden als mest of als nieuwe brandstof voor auto's.

Digitaal is duurzaam

Indiener pleit voor een open source digitale wegenkaart.

Pass it on

Het doorgeven van producten die IenM zelf niet meer gebruikt, inclusief tracking systeem zodat je kunt zien waar het product is beland en hoe vaak het is doorgegeven. Bovendien is het gekoppeld aan een gamesysteem. Hoe vaker het product is doorgegeven, hoe langer het product is meegegaan en hoe meer punten de medewerker verdient. Met deze punten kunnen medewerkers duurzame producten en diensten afnemen.

Open to sustainable future

Creëren van open innovation door samen te werken met andere overheidsinstellingen uit het buitenland en bedrijfsleven, het uitwisselen van kennis en ervaring en eigen kennis over duurzaamheid daarmee aanvullen. Door samen te werken met andere partijen ontstaat er een wisselwerking die bovendien inspirerend en activerend werkt. Win-win voor alle deelnemers. Het tweede deel van het concept richt zich op het belang van duurzaamheid onder de aandacht brengen bij medewerkers. Duurzaamheid moet verweven worden in ieder onderdeel van IenM en niet als apart onderdeel beschouwd worden.

Grondstofpaspoort

Maak gebruik van een grondstofpaspoort en focus in inkoopprocessen op producten die gerecycled materiaal bevatten, recyclebaar zijn en waar de herkomst van grondstoffen bekend is.

De verticale boerderij

Start een pilot project waarmee de mogelijkheden van revolutionair nieuwe vormen van voedselproductie aan mensen getoond kan worden. Een museum of permanente expositie waarmee de voordelen van verticale landbouw aan een groot publiek getoond worden terwijl er tegelijkertijd voedsel verbouwd wordt.

Papier hier

Gebruik ongebruikte grond in bezit van IenM voor het kweken van olifantsgras. Gebruik de oogst om papier en karton te produceren voor het ministerie. Gebruik het papier ook als promotiemiddel om IenM als koploper op de kaart te zetten. Naast papier en karton kan ook gedacht worden aan koffiebekers, visitekaartjes, kartonnen pennen.

Les 1 duurzaamheid

Organiseer een evenement volledig in het teken van duurzaamheid. Doel van het evenement is bedrijven inspireren en bewustzijn creëren. Koppel aan dit evenement een beurs waarop ieder de mogelijkheid krijgt om zijn of haar producten te tonen.

Een daktuin op elk kantoorpand

Het aanleggen van daktuinen op elk pand beheerd door het ministerie. De planten in een daktuin zuiveren de lucht door het filteren van gifstoffen en het omzetten van CO₂ naar zuurstof. Een groen dak heeft daarnaast veel voordelen op economisch, ecologisch en maatschappelijk niveau. Zo is een groen dak een buffer voor regenwater, zuiver het de lucht, isoleert en verkoelt het de omgeving en helpt het bij de regulering van de binnentemperatuur, bespaart energie en bevordert biodiversiteit in de stad.

Energielabel voor verduurzaming gedrag

Een eigen energielabel "challenge" voor medewerkers, afdelingen en etages. Om daarmee duurzame gedragsveranderingen te bevorderen, medewerkers te belonen, inzicht te geven in resultaten en zo de bedrijfsvoering te verduurzamen.

Van praatplaat tot laadpaal

Dit concept is gericht op drie verschillende thema's:

1. Werkgever als inspirator
Maak duurzaamheid en actuele besparingen zichtbaar voor medewerkers, werk aan workplacemanagement) optimaal en minimaal gebruikmaken van locaties. Organiseer een nationale thuiswerkdag en een inter-departementale competitie.

2. Werknemer als ambassadeur

Verdien ecopunten met je persoonlijke co budget en inzet ecopunten voor duurzame maatregelen thuis

3. Van praatpaal naar laadpaal

Maak van alle praatpalen langs de weg laadpalen.

Duurzaam overleggen anno 2017

Een tool voor het maken van duurzame afspraken.

Vergelijkbaar met het andere concept "Plaatsonafhankelijk werken".

Toekomstfietspad

Nederland is een fietsland, CO₂ uitstoot kan verminderd worden door vaker de auto te laten staan en te gaan fietsen. Maak fietspaden toekomstbestendig door fietspaden te overdekken met zonnepanelen. Twee voordelen: overdekte fietspaden zijn prettig in alle weersomstandigheden en er wordt op een verantwoorde manier energie opgewekt. Door gebruik van slim groen licht wordt het tijdrhythme van flora en fauna ook nog minder verstoord.

De innovatiestrook

Biedt een klein deel van bestaande infrastructuur aan als testomgeving voor duurzame innovaties. Twee doelen; een openbaar testtraject en een drive through innovatiepaviljoen.

De binnen beter app

Maak gebruik van kennis en ervaring van medewerkers om de organisatie te verduurzamen. Laat eigen medewerkers meedenken en meldingen maken over verbeteringen op het gebied van duurzaamheid door middel van een app.

Duurzaamheidsridders

Begin bij de werknemers, de mens. Zorg ervoor dat zij duurzaam gaan denken en doen in al hun werkzaamheden voor het ministerie. Ook wanneer zij nieuw beleid gaan maken of een aanbesteding uitschrijven bijvoorbeeld. Duurzaamheidsridders is een app om de integratie van duurzaam denken en doen te versnellen. Door duurzaamheidsambities om te zetten in een spel creëer je betrokkenheid onder de medewerkers en kom je er achter wie duurzaamheid echt in de vingers heeft.

Zichtbaarheid van ministerie van IenM

Deelnemer pleit er voor dat het ministerie meer inzet moet plegen op de zichtbaarheid met als doel om voor het ministerie een meer vooruitstrevend imago te creëren. Om dit te bereiken moet de campagne gericht zijn op de drie belangrijkste sectoren, met elk een eigen doelstelling:

- Bewustzijn creëren in de publieke sector door doelgerichte informatie;
- Stimuleren en ondersteunen van het bedrijfsleven;
- Zichtbare investeringen in duurzaamheidsprojecten door de overheid.

In het concept is een campagnepunt uitgewerkt in een concreet idee, voor een campagne voor het promoten van vleesvrije maaltijden.

Sustainable Side-Projects

Een concept dat zich richt op de bottom up-aanpak. Een soort startup-in-corporate. Niet alleen sluit dit goed aan bij de werkwijze van jonge, ondernemende talenten, maar ook worden er fundamenten gelegd voor nieuwe business. Geef medewerkers dus de kans om aan eigen sustainable side projects te werken. De werkgever faciliteert. Zij:

- Geeft de medewerkers in staat om 4 uur per week doorbetaald aan een side-project te werken
- Zet de beste side-projects in de spotlights

Bedrijven als Google passen dit al toe. Er kan gemonitord worden of de sustainable side projects een positieve uitwerking hebben op het ziekteverzuim en tevredenheidsonderzoek.

Vastklikken en draaien maar!

Het concept richt zich op het gebruik van windturbines op bestaande lantaarnpalen. Straatverlichting draagt door een groot elektriciteitsverbruik bij aan een hoge CO₂ uitstoot, groene openbare verlichting kan dus een groot verschil maken. Door een windturbine aan een al bestaande paal te bevestigen is de stap naar groene openbare verlichting klein en ontstaat er geen afval van oude lantaarnpalen. Bovendien zijn lantaarnpalen overal. Als deze palen worden voorzien van een windturbine zal deze groene innovatie bij veel mensen in het oog springen. Op deze manier kan IenM anderen inspireren meer na te denken over het milieu en hoe zij bij kunnen dragen aan een duurzamere samenleving.

Autonom de Nederlandse wateren schoon houden

Gebruik de Nederlandse grachten (zoals die in Amsterdam) om te testen hoe autonome robots deze wateren schoon kunnen maken. Autonome drones gaan varende op zoek naar weggegooid afval zoals bierblikken, tassen en flessen. Dit deponeren ze in hun eigen afvalzakken, welke centraal kunnen worden opgehaald en verwerkt. Zo wordt voorkomen dat deze objecten langzaam afbreken in de natuur of (deels) terecht komen in de dieren die hier leven.

The Renewables Integration Program (TRIP)

Wanneer gestreefd wordt naar 100% duurzame energie, is opslag noodzakelijk.

Door op momenten met een overschot van duurzame energie batterij-houdende apparaten op te laden, maak je optimaal gebruik van duurzame energie. De opgeslagen duurzame energie kan dan worden ingezet wanneer er een tekort is. TRIP attendeert medewerkers van het IenM op deze momenten door middel van een notificatie op de telefoon of laptop en door werkplekken te voorzien van stopcontacten met duurzame stroom indicator.

Erkenning voor structurele duurzaamheid

Indieners van dit concept doen inhoudelijke aanvullingen en geven feedback op de concept visie en missie van het programma Duurzaam IenM. De feedback is gericht op twee punten:

- IenM erkent dat de bron van de duurzaamheidsproblemen ligt bij het verouderde economische systeem.
- IenM werkt actief naar het veranderen van het huidige economische systeem door zich te richten op het implementeren en promoten van vijf verschillende pijlers: Automatisering, Toegang, Open Source, Decentralisatie, en het Internet der Dingen.

Vergader wijs, bespaar de reis

Een concept dat gericht is op duurzaam vergaderen, denk aan de concepten “Duurzaam overleggen anno 2017” en “Plaatsonafhankelijk werken”.

UPSET

Concept richt zich op IenM dat als eerste ministerie ter wereld inzichtelijk maakt wat haar impact op de natuurlijke hulpbronnen van de aarde is. Het UPSET raamwerk zal revolutionair zijn en inspirerende werken voor anderen aangezien de SDG's daarin mee zullen worden genomen.

IenM Duurzaamheid

Het idee achter het concept Werk aan de Winkel is dat de werkgever, in dit geval IenM, een elektrische vrachtwagen inzet om de boodschappen van haar medewerkers te collecteren. Het werk gaat aan de winkel! Voordelen van dit concept: Minder CO₂ uitstoot, minder stadsverkeer van en naar huis, medewerkers van IenM hoeven niet meer naar het stadscentrum na het werk om boodschappen te doen en meer tijd voor sport en het gezin.

Koploper in diversiteit

Een ontwikkelingsdoel wat nog niet behaald is binnen het IenM, is het doel van diversiteit. De VN wil in 2030 graag verminderde ongelijkheden en inclusie in de samenleving van elke inwoner, ongeacht afkomst of achtergrond. Concept richt zich op het benaderen van middelbare scholieren en studenten. Resultaten van het concept:

- Scholieren en studenten met diverse achtergronden krijgen een duidelijk beeld van de mogelijkheden van werken bij het IenM en kunnen ze geïnspireerd raken om naar een baan of stage te solliciteren.
- IenM heeft kans op sollicitanten en werknemers met een diverse (culturele) achtergrond.
- Werknemers van het IenM kunnen persoonlijk geïnspireerd raken door de werkzaamheden over duurzaamheid en andere werknemers inspireren.

Bijlage 1: Gastheren, sprekers en deelnemende organisaties aan Expeditie en OIM-bijeenkomst

A

Akwadraat
Antea group
ANWB

D

De Groene Zaak
DGMR
Dienst Justitiële Inrichtingen
Domeinen

E

Ecor
Eneco

F

FM Haaglanden

G

Gemeente Rotterdam

H

Heijmans
HTM

I

I-did
Jedlix

L

Loodswezen

M

Meerlanden
Ministerie van Buitenlandse zaken
Ministerie van Infrastructuur en Milieu
MVO Nederland

N

Nationaal Militair Museum
Natuur en Milieu
Nederlandse Vereniging Duurzame Energie
Nedvang

P

PGGM
Philips Lighting
Planbureau voor de Leefomgeving
Port of Rotterdam
Prorail

R

Raedthuys
Rijksvastgoedbedrijf
Rijkswaterstaat
RIVM

S

Schiphol
Suez

V

Van Gansewinkel
Van Hattum en Blankevoort
(onderdeel Volker Wessels Infra)
VHGC groep

Y

Young professionals

“Overlegorgaan Infrastructuur en Milieu | OIM

Het OIM organiseert formele en informele vormen van overleg tussen de rijksoverheid, maatschappelijke organisaties, burgers en bedrijven. Het OIM biedt een platform voor de dialoog tussen personen en partijen die actief zijn of invloed hebben op de fysieke omgeving.

Dit is een uitgave van:

Overlegorgaan Infrastructuur en Milieu
Plesmanweg 1-6 | 2597 JG Den Haag
Postbus 20901 | 2500 EX Den Haag

Nieuw bezoekadres vanaf juli:
Rijnstraat 8, 2515 XP, Den Haag

Telefoon: 070 456 89 99
E-mail: info@overlegienm.nl

Kijk voor meer informatie op
www.overlegienm.nl

MEI 2017

